

Lausunto

06.03.2025

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Valtakunnallinen Lastensuojelu VaLaSu ry lausuu hankinlakiin liittyvässä uudistuksessa seuraavasti:

Hankintalain 75 § ”Osiin jakaminen” Osiin jakamisesta voisi poiketa tekemällä markkinakartoituksen.”

Valtakunnallinen Lastensuojelu katsoo, että vapaan kilpailun mahdollistamiseksi kilpailutukset tulisi jakaa osiin myös ilman markkinakartoitusta. Riskinä on, että helpottaakseen hankintaa, hankintayksiköt jakavat kilpailutuksen liian suuriksi kokonaisuuksiksi ja markkinavuoropuhelu jää paperittomaksi tiikeriksi, joka tehdään, mutta sillä ei ole vaikutusta itse hankintaan. Tämä pelkästään lisää turhia kustannuksia. Tästä seurauksena olisi väistämättä pienten palveluntuottajien putoaminen kilpailutuksesta ja markkinoilta. Seuraukset kilpailun rajoittamiselle koon puolesta olisivat paitsi hintojen nousu vähentyneen kilpailun vuoksi, myös pienempien palveluntuottajien ja valinnan mahdollisuuksien väheneminen.

Jokainen laadukas ja onnistunut hankinta sisältää vuoropuhelun markkinatoimijoiden kanssa. Esitetystä muodosta hankintayksikkö voisi tehdä jopa yhdeksän miljoonan euron hankintoja ilman minkäänlaista velvoitetta markkinoiden kartoittamisesta.

Valtakunnallinen lastensuojelu esittää, että markkinakartoituksesta tehdään pakollinen osa kaikkia kansalliset kynnsarvot ylittäviä hankintoja. Tämä selkeyttäisi hankintaprosessia ja tukisi kilpailun huomioimista jo suunnitteluvaiheessa. Lisäksi markkinavuoropuhelun sääntelyä tulisi vahvistaa niin, että se kannustaa entistä avoimempaan yhteistyöhön hankintayksiköiden ja potentiaalisten tarjoajien välillä.

15§ Hankinnat hankintayksikön sidosyksiköltä

Hyvinvointialueella tai kunnalla tulee olla todellinen vaikutusmahdollisuus yrityksessä, josta se hankkii palvelunsa ilman kilpailutusta. Jos hankintayksiköllä ei ole todellista vaikutusmahdollisuutta tai edes tietoa sidosyksikön todellisista kustannuksista, ei kilpailu ole tervettä. Epäterve kilpailu ja hankintojen kohdistuminen pelkästään sidosyksikköihin paitsi lisää kustannuksia, ajaa alas muita toimijoita. Ennen pitkää seurauksena saattaa olla huoltovarmuuden toteutumattomuus muiden markkinoiden näivetyttyä.

Valtakunnallinen Lastensuojelu pitää tärkeänä, että sidosyksikön omistusoikeuden tulee olla vähintään 10 prosenttia. Selkeä vaatimus ulottuu myös sidosyksiköiden tytä- ja sisaryhtiöihin. Jatkossa julkisen sektorin tulee toimia lain hengen mukaisesti, eikä pyri kiertämään kilpailuttamista keinotekoisien järjestelyjen avulla. Kustannussäästöt ovat mahdollisia, jos sidosyksikköhankintoja aletaan aidosti kilpailuttamaan.

Avoimessa menettelyssä olevat julkiset kilpailutukset on jatkossa uusittava, mikäli niihin tulee vain yksi tarjous. Hankintalakia muutettaisiin pk-yritysten näkökulmasta parempaan suuntaan myös siten, että EU-kynnysarvojen ylittävät hankinnat tulisi lähtökohtaisesti jakaa osiin, ja ratkaisusta valittaminen mahdollistetaan. Läpinäkyvyyttä parannettaisiin velvoittamalla hankintayksiköt tekemään jälki-ilmoitukset suorahankinnoista ja sopimusmuutoksista. Esitetty yhden tarjouksen kilpailutusten uusimisveloite voi vähentää hankintojen räätälöintiä tietyille toimijoille. Tämä lisää kilpailua ja parantaa palveluiden laatua, mikä hyödyttää niin julkista taloutta kuin yrittäjää.

Suomessa on satoja julkisomisteisia inhouse-yhtiöitä, jotka toimivat samoilla markkinoilla yksityisten yritysten kanssa. Kunnat ja hyvinvointialueet ovat hankkineet omilta yhtiöiltään tukipalveluita ilman kilpailutuksia vain prosentin murto-osien omistuksella.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

-

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

-

- Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?

-

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

-

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

-

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

-

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

-

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

-

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

-

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

-

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

-

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

-

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

Muut huomiot

-

Lundgren Sanna
Valtakunnallinen Lastensuojelu VaLaSu ry